

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในส่วนที่เกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรม (2) ศึกษาการรับรู้และการปฏิบัติของครู-อาจารย์ที่สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับการมุ่งเน้นการปลูกฝังจริยธรรมตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (3) ศึกษาระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6

กลุ่มตัวอย่างประชากรมี 2 กลุ่มคือ (1) ครู-อาจารย์ ที่สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางรวมทั้งหมคจำนวน 335 คน (2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน รวมทั้งหมคจำนวน 627 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมี 2 ประเภทคือ (1) เครื่องมือเพื่อสอบถามครู-อาจารย์ เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามถึงการรับรู้ และการปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรม ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ของครู-อาจารย์ (2) เครื่องมือเพื่อวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน เป็นแบบสอบถามเชิงสถานการณ์ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

วิเคราะห์ข้อมูลโดย (1) แจกแจงความถี่จริยธรรมที่ระบุไว้ในเอกสารหลักสูตร แล้วหาค่าร้อยละ (2) คำนวณหาค่าเฉลี่ยมัธยิมเลขคณิตของจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะ จากค่าตอบของครู-อาจารย์ ในส่วนที่เป็นการรับรู้และการปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรม แล้วทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนน ทั้งส่วนที่เป็นการรับรู้ และการ

ปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรม ของครู-อาจารย์ จำแนกตามเพศ ขนาดโรงเรียน และ อายุ โดยใช้ค่า t และ One-Way ANOVA (3) คำนวณหาค่าเฉลี่ยมัธยฐานเลขคณิตของ คะแนนจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะของนักเรียน จำแนกตามเพศและขนาดของโรงเรียน แล้วทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของระกัยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในแต่ละคุณลักษณะ โดยการทดสอบค่า t

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรม สรุปผลได้ดังนี้

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในส่วนที่เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาที่เป็นวิชาบังคับ ได้ระบุงการปลูกฝังจริยธรรมใน 8 คุณลักษณะมากน้อยเรียงตามลำดับดังนี้ คือ (1) ฝึ สัจธรรม (2) สติสัมปชัญญะ (3) การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา (4) ซื่อสัตย์สุจริต (5) ไม่ประมาท (6) เมตตา กรุณา (7) ทิโรโศกทัปปะ และ (8) ขยันหมั่นเพียร

2. การรับรู้และการปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการมุ่งเน้นในการปลูกฝังจริยธรรมตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

2.1 เพศ ขนาดของโรงเรียน และอายุ ของครู-อาจารย์ ไม่มีผลทำให้ การรับรู้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมใน เกือบทุกคุณลักษณะ ของครู-อาจารย์ แตกต่างกัน ยกเว้นในคุณลักษณะความไม่ประมาท ขนาดของโรงเรียนมีผลทำให้การรับรู้ของครู-อาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ .05 นั่นคือ ครู-อาจารย์ที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้ว่ หลักสูตรมุ่ง เน้น การปลูกฝังในเรื่องความไม่ประมาทสูงกว่าครู-อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดกลาง

2.2 เพศ ขนาดของโรงเรียน และอายุของครู-อาจารย์ ไม่มีผลทำให้ การปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรม ของครูตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในเกือบทุกคุณลักษณะแตกต่างกัน ยกเว้นในคุณลักษณะ ซื่อสัตย์สุจริต เพศมีผลต่อการ ปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรมของครู-อาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นั่นคือ ครู-อาจารย์ เพศหญิงได้ปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรมในคุณลักษณะ ความซื่อสัตย์ สุจริตมากกว่าครู เพศชาย

2.3 จากการเปรียบเทียบการรับรู้และการปฏิบัติของครู-อาจารย์ ในการมุ่งเน้นปลูกฝังจริยธรรมตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ปรากฏผลว่า ในคุณลักษณะ เมตตา กรุณา สติ สัมปชัญญะ ไม่ประมาท ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร และหิริโอคตัมปะ ครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 มีการรับรู้และปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในคุณลักษณะที่แตกต่างกันนั้น ปรากฏว่าครู-อาจารย์ได้ปฏิบัติในการปลูกฝังมากกว่าการรับรู้จากหลักสูตร

3. จากการศึกษาระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ปรากฏผลดังนี้

3.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คุณลักษณะการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา สติ สัมปชัญญะ เมตตา กรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร และไม่ประมาท อยู่ในระดับ 3 และมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คุณลักษณะการใฝ่สำรวจธรรม และหิริ โอคตัมปะ อยู่ในระดับ 2 ตามลำดับ

3.2 จากการเปรียบเทียบระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีเพศ และขนาดของโรงเรียนต่างกัน ปรากฏผลว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลทำให้นักเรียนมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเกือบทุกคุณลักษณะแตกต่างกัน ยกเว้นในคุณลักษณะความซื่อสัตย์สุจริต ขนาดของโรงเรียนมีผลทำให้ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูงกว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง และในขณะเดียวกัน จากการศึกษาทั่วไป พบว่าเพศไม่มีผลทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนแตกต่างกันในคุณลักษณะส่วนใหญ่ แต่มีผลทำให้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ในคุณลักษณะการใฝ่สำรวจธรรม และมีผลทำให้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในคุณลักษณะ เมตตา กรุณา และหิริ โอคตัมปะ โดยที่ในทุกคุณลักษณะที่แตกต่างกันนั้น เพศหญิงมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเพศชาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อดูจำนวนคุณลักษณะทางจริยธรรมคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตร อันได้แก่ส่วนที่เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาที่เป็นวิชาบังคับ แล้วจะเห็นว่า ส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้ระบุที่จะให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะทางจริยธรรม คุณลักษณะต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กัน ตัวอย่าง เช่นคุณลักษณะใฝ่ดี จรรยาบรรณ มีปรากฏอยู่จำนวนค่อนข้างมากในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา และในจุดประสงค์รายวิชา และเมื่อพิจารณาแล้วก็มีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ จะเห็นว่าหลักสูตร ได้ให้ความสำคัญแก่คุณลักษณะทางจริยธรรมในชั้นนี้มาก สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร ในข้อที่ว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาก่อนปลาย พุทธศักราช 2524 นี้ มุ่งให้ผู้เรียนใฝ่ใจแสวงหาความรู้ความจริง เพื่อให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญา และในข้อที่ว่า เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาคาร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ (กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 7)

นอกจากนี้ก็มีจริยธรรมคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีปรากฏอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรในลักษณะที่เรียกว่า ไม่แตกต่างกัน เช่น ในคุณลักษณะไม่ประมาท เมตตาการุณา และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ซึ่งมีปรากฏอยู่จำนวนปานกลางพอ ๆ กันในทุก ๆ ส่วนของหลักสูตร ซึ่งก็สอดคล้องและเป็นไปตามหลักสูตรมัธยมศึกษาก่อนปลาย พุทธศักราช 2524 ที่ว่า หลักสูตรมุ่งที่จะปลูกฝังคุณธรรมและความกล้าทางจริยธรรม เป็นการเลือกเฟ้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ และสามารถให้ผู้เรียนใช้ความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 7)

แต่ยังมีจริยธรรมบางคุณลักษณะที่มีปรากฏอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตร ไม่สอดคล้องกัน ตัวอย่าง เช่น ในคุณลักษณะ ซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งมีปรากฏอยู่มากในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์กลุ่มวิชา แต่มีปรากฏอยู่ค่อนข้างน้อยในจุดประสงค์รายวิชา ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่าเป็นธรรมชาติของวิชา และเป็นข้อบกพร่องของผู้เขียนหลักสูตรที่เขียนหลักสูตร เพื่อสนองเนื้อหาวิชา โดยไม่สามารถสนองหลักการและจุดหมายของหลักสูตรได้

2. จากการพิจารณาคุณค่าเฉลี่ยมัธยิมเลขคณิต ทั้งในส่วนที่เป็นการรับรู้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมและการปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรมของครู - อาจารย์ แล้ว ปรากฏว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.009-2.217$) แสดงว่าครู - อาจารย์ มีการรับรู้ว่า หลักสูตรของการที่จะปลูกฝังจริยธรรมคุณลักษณะต่าง ๆ เท่ากันหมดทุกคุณลักษณะ และครู - อาจารย์เองก็ได้ทำการปลูกฝังอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น คือ มีการอบรมสั่งสอนและมีการติดตามผล แต่ไม่มีการแสดงการเป็นตัวอย่างที่ดี ข้อค้นพบนี้เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 110) แล้ว จะเห็นว่า ครูส่วนใหญ่ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการปลูกฝังจริยธรรมแตกต่างไปจากอดีตเลย ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าครู - อาจารย์ขาดความเข้าใจในรูปแบบการสอนจริยธรรมที่เหมาะสม หรือ ครู - อาจารย์ อาจเห็นความสำคัญของการปลูกฝังจริยธรรมน้อยกว่าการสั่งสอนในเนื้อหาวิชา

3. ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ปรากฏว่ามีอยู่ 2 คุณลักษณะที่นักเรียนอยู่ในระดับ 2 คือ ใฝ่สัจธรรม และหิริ โศกคัมปะ ซึ่งถือว่าเป็นระดับซึ่งค่อนข้างต่ำ นอกนั้นอยู่ในระดับ 3 ซึ่งถือว่าเป็นระดับค่อนข้างสูง ในด้านตัวแปรเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนนั้น ขนาดโรงเรียน มีส่วนทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันในคุณลักษณะ ชื่อสัตย์สุจริต โดยที่นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่า ในด้านตัวแปรเพศนั้น ปรากฏว่าเพศหญิงมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สูงกว่าเพศชายในคุณลักษณะใฝ่สัจธรรม, เมตตา กรุณา และหิริ โศกคัมปะ ซึ่งสอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 11) ที่กล่าวว่า ในวัยรุ่น เด็กหญิงจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเพศชาย แต่ขัดแย้งกับการวิจัยของโคลเบอร์ก (อ้างในดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 : 11 - 12) ที่พบว่าหญิงมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่าชาย แต่อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยในเรื่องเพศนี้ยังไม่มีข้อยุติว่าเพศใดมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่ากัน

4. ผลจากการค้นพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในคุณลักษณะ ใฝ่สัตย์จรรยา และทิริ โศกคัมปะ อยู่ในระดับ 2 นอกนั้นอยู่ในระดับ 3 เมื่อนำมา เปรียบเทียบกับผลการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 73 - 75) ซึ่งทำการศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (เป็นนักเรียน ระดับเดียวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2523 แล้วปรากฏว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สาเหตุที่ว่า ครูยังมีวิธีการสอนที่ไม่เหมาะสม อันเนื่องมาจากขาดความเข้าใจรูปแบบ การปลูกฝังจริยธรรมที่ถูกต้อง หรืออาจเป็นเพราะครูไม่ได้วางตัวในฐานะเป็นตัวอย่าง ที่ดีให้แก่ นักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : 104)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการ เรียนการสอน

1. จากการค้นพบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีปรากฏในส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรนั้น ไม่สัมพันธ์กัน บางคุณลักษณะมีจำนวนไม่มากพอที่จะสนองต่อจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตร จึงควรจะได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมให้มีการระบุคุณลักษณะทางจริยธรรมในส่วนอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตร

2. ผลจากการค้นพบว่า ครู - อาจารย์ มีการรับรู้ว่าคุณลักษณะที่มีการมุ่งเน้นในการปลูกฝังจริยธรรมในระดับเท่ากันทุกคุณลักษณะนั้น ยังไม่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์หลักสูตรที่ปรากฏว่าคุณลักษณะทางจริยธรรมคุณลักษณะต่าง ๆ ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น จึงควรที่จะได้มีการให้ครูได้ตระหนักในข้อนี้ โดยการให้ความรู้ อาจเป็นการให้การอบรม หรือการเสนอในรูปแบบของ เอกสาร

3. ผลจากการค้นพบว่า ครู - อาจารย์ ยังมีการปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าครูยังไม่เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียนเท่าที่ควร ข้อนี้จะต้องเป็นอุปสรรคต่อการจะทำให้ให้นักเรียนเกิดเจตคติทางจริยธรรม เพราะการจะให้บุคคลเกิดเจตคติทางจริยธรรมนั้น จะต้องให้เขาได้เห็นพฤติกรรมแบบอย่าง และพฤติกรรมนั้นจะต้อง เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นจึง เป็นการสมควรที่ผู้บริหารโรงเรียนจะได้มีการควบคุม และให้ความสนใจต่อการประพฤติปฏิบัติของครู - อาจารย์ ในโรงเรียนให้ เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการสอนจริยธรรมในโรงเรียนว่ามีแบบใดบ้าง และแบบใดมีผลต่อการปลูกฝังจริยธรรม

2. เนื่องจากขบวนการทางสังคมนั้นมีครู เป็นตัวจักร สำคัญในฐานะที่พฤติกรรมของครู เป็นตัวแบบและสิ่งแวดล้อมทางการ เรียน พฤติกรรมของครู เหล่านี้ย่อมเกี่ยวเนื่องจากภูมิหลังของครู ดังนั้นจึงน่าจะมีการศึกษาภูมิหลังอื่น ๆ ของครูที่นอกเหนือจากการวิจัยเล่มนี้ เช่น วุฒิของครู ประสบการณ์ทางการสอน และฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น.